

ELS TRÀMITS PRELIMINARS DE LA REDACCIÓ DE LA LLEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA A CATALUNYA

per Aina MOLL I MARQUÈS

Directora General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya

3

El 23 d'abril de 1983 entrava en vigor la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, promulgada pel President de la Generalitat el 18 d'abril, en virtut de la seva aprovació pel Parlament de Catalunya en sessió del 6 d'abril de 1983.

Així quedava completat, pel que fa a l'ús lingüístic a Catalunya, el marc legal corresponent a la nova etapa de convivència democràtica dibuixat per l'article 3 de la Constitució espanyola de 1978 i per l'article 3 de l'Estatut de Catalunya de 1979.

Aquesta Llei, una de les més importants que han estat elaborades durant la primera legislatura de la Generalitat recobrada, és el resultat d'un llarg tràmit parlamentari marcat per una comuna voluntat de consens que obligà a una laboriosíssima tasca de redacció de cada punt fins a arribar a formulacions acceptables per part de tots. L'aprovació de la Llei pràcticament per unanimitat (hi hagué una sola abstenció) és el fruit d'aquesta voluntat i la millor garantia per a la seva aplicació.

Però fins i tot abans que el Parlament de Catalunya tingués aprovat el seu reglament i iniciés la seva tasca legislativa, hi havia hagut una intensa feina de preparació de la Llei, feta amb aquest mateix esperit d'unitat, per iniciativa del President de la Generalitat; fou coordinada des del Departament de Cultura.

Les fases d'aquesta actuació prèvia foren les següents:

A) *Consulta sobre la conveniència de redactar la llei*

El Consell Executiu era perfectament conscient de la necessitat de desenvolupar l'article 3 de l'Estatut per mitjà d'una llei (la tasca més urgent i més important que em fou encomanada en confiar-me la responsabilitat de la Direcció General de Política Lingüística fou de posar en marxa i coordinar els treballs preparatoris de la seva redacció), i d'elaborar aquesta llei de ma-

nera consensuada. Per això es considerà convenient primer una àmplia consulta sobre el tema, en dos temps:

1. *Consulta a un grup de personalitats de la vida cultural catalana* —lingüistes, sociolingüistes i juristes, sobretot—, sobre les línies generals d'una política lingüística encaminada a recobrar el català com a llengua pròpia de Catalunya, i sobre la conveniència o necessitat d'elaboració d'una llei que desenvolupés l'article 3 de l'Estatut.

Consistí en una jornada de treball celebrada al palau de la Generalitat, el dia 9 de juny de 1980 convocada pel Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació i presidida per ell, excepte el dinar i la sobretaula que foren presidits pel President de la Generalitat.

Els invitats reberen, juntament amb la convocatòria, un document de treball —«Notes sobre les llengües de Catalunya»— preparat pel Sr. Josep M. Vilaseca i Marcet per encàrrec del Conseller, i un dossier sobre la legislació reguladora de l'ús lingüístic a diversos Estats plurilingües.

La relació d'assistents que consta a l'acta de la reunió és la següent:

Hble. Sr. Max Cahner, Conseller de Cultura; Sra. Aina Moll, Directora General de Política Lingüística; Sra. Sara M. Blasi, Directora General d'Ensenyament Primari; Sr. Albert Manent, Director General d'Activitats Artístiques i Literàries; i els Srs. Josep M. Ainaud de Lasarte, Antoni M. Badia i Margarit, Agustí Bassols, Mercè Boix, Joan Colominas, Antoni Comas i Pujol, Pere Cuxart, Joaquim Molas, Josep Nadal, Bonaventura Pellicer, Gentil Puig, J. M. Puig Salellas, Modest Reixach, Ignasi Riera, Sebastià Serrano, Miquel Strubell i Trueta, Joan Triadú, Francesc Vallverdú, Robert Vergés, Josep M. Vilaseca (incorporat al final de la sessió del matí) i Miquel Vilar, que actuà de secretari.

En el ric debat que es desenvolupà, es manifestà una gran coincidència de criteris quant a la necessitat d'elaboració d'una llei que fos acceptada per tothom, i quant a l'objectiu últim del procés de normalització i a les dificultats que la seva orientació comportava. Les principals conclusions de la jornada foren les següents:

a) Calia una llei, però com que la seva elaboració seria forçosament lenta, mentrestant calia una declaració de l'Executiu que informés i aconsellés els ciutadans sobre la matèria. (El Consell Executiu féu aquesta declaració el 24 de juliol; ha estat reproduïda en *Acció de Govern de la Generalitat de Catalunya* núm. 9, juliol-desembre 1980, i en castellà al fulletó *Por la normalización lingüística de Cataluña*, àmpliament difós per la Direcció General de Política Lingüística).

b) Calia posar-la en pràctica immediatament (la declaració) i consolidar els organismes impulsors de la normalització ja creats.

c) Calia una actitud vigilant per part dels parlamentaris de Madrid, a fi que les lleis que s'elaborarien al Congrés de Diputats no limitessin irreversiblement el que es pogués legislar aquí sobre la matèria.

d) La Conselleria de Cultura es comprometia a convocar ràpidament

juristes i sociolingüistes per tal que aportessin documentació i els polítics de tots els partits perquè participessin en l'elaboració de la llei.

2. Consulta als representants dels grups parlamentaris

A petició del Conseller de Cultura, els diferents grups parlamentaris enviaren una representació per tractar del tema de l'elaboració de la llei.

Les reunions tingueren lloc entre el 21 de juny i el 4 de juliol de 1980. Hi participaren per part de la Generalitat, el Conseller de Cultura i jo mateixa, com a Directora General de Política Lingüística, segons el calendari següent:

21 de juny, CiU: senyors Joan Colominas i Josep M. Ainaud de Lasarte.

25 de juny, matí: ERC: senyor Francesc Vicens; PSC: senyor Felip Lorda.

25 de juny, tarda, PSUC: senyors Rafel Ribó i Xavier Folch.

30 de juny, CC: senyor Anton Cañellas.

4 de juliol: senyor Josep Benet, diputat no adscrit.

El Conseller de Cultura informava els representants de cada grup parlamentari del resultat de la reunió del 9 de juny i els exposava el desig del Consell Executiu de veure promulgada una Llei del Parlament de Catalunya que servís de marc legal al procés de normalització lingüística. Donada la transcendència d'aquesta llei, el govern de la Generalitat considerava que seria bo que fos tramitada de manera consensuada amb tots els grups parlamentaris; el Departament de Cultura s'oferia a coordinar les tasques preparatòries de juristes i sociolingüistes i els documents que volguessin aportar els grups parlamentaris, i a elaborar un esborrany del projecte de llei que, sotmès a consulta de tots, pogués ser presentat al Parlament tan bon punt aquest iniciés la seva tasca legislativa.

Tots coincidiren amb els punts de vista de la Conselleria i, una vegada fetes les consultes oportunes, s'oferiren a presentar documentació i a mantenir contactes en el curs de l'elaboració dels treballs preparatoris, per a la qual cosa designaren una representació del grup parlamentari o del partit. Aquests representants foren els senyors Joan Colomines i Josep M. Ainaud per CiU, Jordi Font pel PSC, Rafel Ribó pel PSUC, Marçal Casanovas per ERC i Josep-Rafel Carreras de Nadal per Centristes de Catalunya. Tots els partits tenien també representació oficiosa en el grup de treball dels sociolingüistes, de manera que podien seguir de prop el procés de les tasques.

A part de l'aportació dels seus tècnics en el grup de treball, les aportacions directes dels grups parlamentaris foren molt diverses, i van des de comunicacions telefòniques dels senyors Jordi Font i Gentil Puig per part del PSC, fins a un text llarg i perfectament elaborat per part del PSUC, que més tard el presentà als mitjans de comunicació i el publicà en versió bilingüe amb el títol «Criteris per a un Estatut de la Llengua Catalana (Document de treball, presentat als mitjans de comunicació el 17 de juliol de 1980)».

B) *Grups de treball de sociolingüistes i juristes*

Juristes i sociolingüistes treballaren per separat, en els camps respectius. El pes més feixuc de la tasca jurídica recaigué en els senyors J. M. Puig Sallés i J. M. Vilaseca i Marçet, que realitzaren diversos treballs i, juntament amb la Direcció General de Política Lingüística, redactaren els successius esborranys del projecte de llei, tenint a la vista totes les aportacions rebudes.

Els sociolingüistes celebraren quatre reunions a la Conselleria de Cultura: les dues primeres els dies 20 i 27 de juny, per discutir aspectes generals de la redacció de l'avantprojecte i les accions informatives i consultives que calia desplegar paral·lelament; les altres dues el 17 de juliol i el 19 de setembre, per discutir successives redaccions de l'esborrany. Finalment, el 3 d'octubre de 1980, lliuraren a la Conselleria el document «Comentaris i suggeriments fets en relació a l'*Esborrany de proposició de llei sobre l'ús lingüístic a Catalunya* per diversos lingüistes i sociolingüistes reunits amb aquest fi».

Participaren a totes o part d'aquestes reunions de lingüistes i sociolingüistes els senyors Lluís V. Aracil, Antoni Aparicio, Joan A. Argenté, Antoni M. Badia i Margarit, Helena Calsamiglia, Joan Martí i Castell, Aina Moll, Gentil Puig, Modest Reixach, Joan Solà, Joaquim Torres, Francesc Vallverdú i Joan Veny.

C) *Els esborranys del text*

Amb les aportacions de tots, s'elaboraren quatre successius esborranys de document, cadascun dels quals recollia les crítiques i suggeriments suscitats per l'anterior.

El primer portava el títol *Esborrany de projecte de Llei sobre l'ús de la llengua catalana* —tot i que el Departament de Cultura considerava preferible un títol allusiu a l'ús de les dues llengües—, perquè era el que predominava en la majoria dels documents rebuts.

Comprenia un articulat de 16 articles distribuïts en cinc capítols: I Disposicions fonamentals; II Aplicació a les diferents relacions públiques no oficials; III Règim transitori; IV Actuacions de la Generalitat; V Infraccions.

El segon esborrany es titulà ja *Esborrany de la proposició de llei sobre les llengües de Catalunya*, car s'havia arribat a l'opinió molt majoritària que, tot i que la llengua que estava en situació anormal a casa nostra era el català, el títol de la llei havia de reflectir el seu objectiu: el desplegament de l'article 3 de l'Estatut, que responsabilitza la Generalitat de «garantir l'ús normal i oficial de les dues llengües... i crear les condicions necessàries per arribar a la plena igualtat de totes dues quant a drets i deures dels ciutadans»; i predominava també la preferència per una proposició de llei en lloc del projecte de llei. Contenia un text introductor i presentava canvis importants en el capítol primer, que era dividit en dos —I Drets lingüístics fonamentals; II Ús de les llengües oficials—, i en els articles referents a l'ensenyament.

Els altres capítols mantenien els títols del primer esborrany i no canviaven gaire l'articulat.

La tercera redacció, a proposta dels sociolingüistes, portava el títol *Esborrany de la proposició de llei sobre l'ús lingüístic a Catalunya*. Presentava canvis considerables en el text introductori, mantenia els títols dels diferents capítols i donava redaccions alternatives en els articles referents a l'ensenyament, per als quals semblava impossible de trobar en aquell moment una redacció de síntesi que pogués satisfer tothom.

El quart esborrany, amb el mateix títol que el tercer, però amb modificacions tant del text introductori com de l'articulat, va ser sotmès a una consulta general per la Conselleria, de cara a la seva presentació al Parlament. Constava dels següents capítols: I Drets lingüístics dels ciutadans (articles 1 i 2); II Ús lingüístic en les relacions públiques oficials (art. 3 a 7); III Ús lingüístic en les relacions públiques no oficials (art. 8 a 11); IV Actuacions de la Generalitat (art. 12 a 14); V Infraccions (art. 16 i 17). Seguien cinc disposicions transitòries, que substituïen el capítol de «règim transitori» dels esborranys anteriors, i dues disposicions finals.

El text fou tramès a principis de setembre als representants dels grups parlamentaris, senyors Colominas, Ainaud, Armet, Ribó, Casanovas i Carerras de Nadal, amb la proposita d'un canvi d'impressions final; i també, amb caràcter confidencial, a tots els qui havien pres part a la reunió del 9 de juny i als qui havien participat, de manera permanent o esporàdica, en els grups de treball, per tal que tots poguessin aportar-hi llurs suggeriments.

Final de l'actuació del Departament de Cultura

Malgrat la insistència en el caràcter confidencial de la consulta, el text fou filtrat a un diari que en publicà una informació que el presentava com a projecte de llei definitiu i reproduïa en grans titulars el contingut d'alguns articles. Això provocà uns comunicats de premsa seguits de rèpliques que complicaren la situació, sobretot perquè el fet que el text fos totalment articulat i mecanografiat en paper del Departament de Cultura li donava apariència de projecte de llei pràcticament definitiu, i no de document sotmès a consulta. Val a dir, però, que en cap moment cap dels qui intervingueren en la seva gestació no proposà que es redactés d'altra manera, si exceptuem l'opinió expressada pel senyor Gentil Puig a la reunió de sociolingüistes del 19 de setembre, segons la qual «el text no és un esborrany: ja està *pàit*. Caldria un debat previ»; però ja era massa tard per canviar-ne tot l'enfocament, i d'altra banda no consta que cap altre membre del grup s'adherís al seu punt de vista; els «Comentaris i suggeriments» dels sociolingüistes sobre l'esborrany final no hi fan tampoc cap al·lusió.

En tot cas, la inoportuna publicitat donada al tema perjudicà la feina feta; sorgiren manifestacions públiques, fins i tot de membres d'algun grup parlamentari, que qüestionaven aspectes del text, i fins i tot la conveniència de regular el procés de normalització lingüística per mitjà d'una llei (cosa

que fins a aquell moment ningú no ens havia manifestat). La Conselleria de Cultura renuncià, doncs, a reelaborar el text amb els comentaris i suggeriments rebuts sobre la darrera redacció per enviar-lo als grups parlamentaris. El 18 de setembre es constituí la Comissió de Política Cultural del Parlament de Catalunya, que inicià ben aviat la tramitació de la llei. Afortunadament es refermà immediatament la voluntat de consens i s'acordà fer el tràmit per la via de l'article 108 del Reglament, com a proposició conjunta de tots els grups. L'esborrany preparat des de la Conselleria de Cultura serví de base a l'actuació del grup parlamentari de CiU, que l'havia assumit com a propi; però els altres grups el tenien també, perquè havien participat en la seva elaboració, i cada grup en féu l'ús que considerà adient.

Una llei de tots

Per a un jurista o un sociolingüista, l'estudi de les successives redaccions de l'esborrany i la seva comparació amb el text de la llei finalment promulgada resulta molt interessant: per exemple, el tractament i enumeració dels drets lingüístics; o bé el capítol de les infraccions, que no apareix en el text de la llei (el seu contingut és parcialment recollit a l'art. 4, una part del qual ha estat objecte d'impugnació davant el Tribunal Constitucional per part del Govern Central); o l'apassionant evolució del text dels articles referents a l'ensenyament, o la desaparició de determinats articles que havien figurat en formes diverses a totes les successives redaccions. Però no és el meu objectiu fer ací aquesta comparació: no sols perquè em manca temps i espai per fer l'estudi seriós que el tema requereix, sinó perquè en la nostra situació actual és molt més important concentrar la voluntat i els esforços de tots els catalans entorn de la llei promulgada pràcticament per unanimitat del nostre Parlament, que no pas reobrir, ni que sigui entre especialistes, un debat sobre el seu articulat.

De cara a la història, però, i posat que hi ha comentaris públics sobre «el text de la Conselleria», m'ha semblat útil de deixar constància que aquest text no va representar mai el punt de vista unilateral del Departament, sinó el que en cada moment reflectia l'opinió majoritària dels qui participaven en la seva elaboració.

Si en el primer esborrany es titulava *lleï sobre l'ús de la llengua catalana*, malgrat la ferma posició de la Conselleria sobre la necessitat de prendre-hi en consideració les dues llengües, és perquè en aquells moments la majoria dels documents rebuts s'hi referien (recordem, per exemple, el títol del magnífic document de treball del PSUC). Si anàvem modificant certs plantejaments és perquè la reflexió sobre les dificultats del procés ho feia aconsellable o ineludible per a la majoria, etc.

Hi ha diferències considerables entre els successius esborranys, que reflecteixen un procés de maduració de la reflexió col·lectiva sobre el tema al llarg dels quatre mesos de feina. Que la maduració no era encara completa ho demostra el fet que el tràmit parlamentari hagi durat dos anys i mig.

Però el resultat final —força diferent, no cal dir-ho, del text del darrer esborrany— és perfectament congruent amb els estadis anterior. El seguiment que vaig fer dels tràmits parlamentaris de la llei en estreta col·laboració amb els ponents del grup de CiU em permet d'afirmar que el seu procés és ben coherent amb el dels tràmits preliminars que coordinarem des de la Conselleria de Cultura. Evidentment, tots els grups han hagut de rebaixar —en un sentit o altre— els seus plantejaments inicials, per arribar a un punt d'entesa amb els altres grups, o per la reflexió sobre les limitacions objectives que comporta la situació sociolingüística del país. La unanimitat en l'aprovació del text final és, però, un dels grans triomfs del Parlament de Catalunya en aquesta legislatura i la millor garantia d'èxit en l'aplicació de la llei per a l'acceleració del procés de normalització lingüística del poble català.